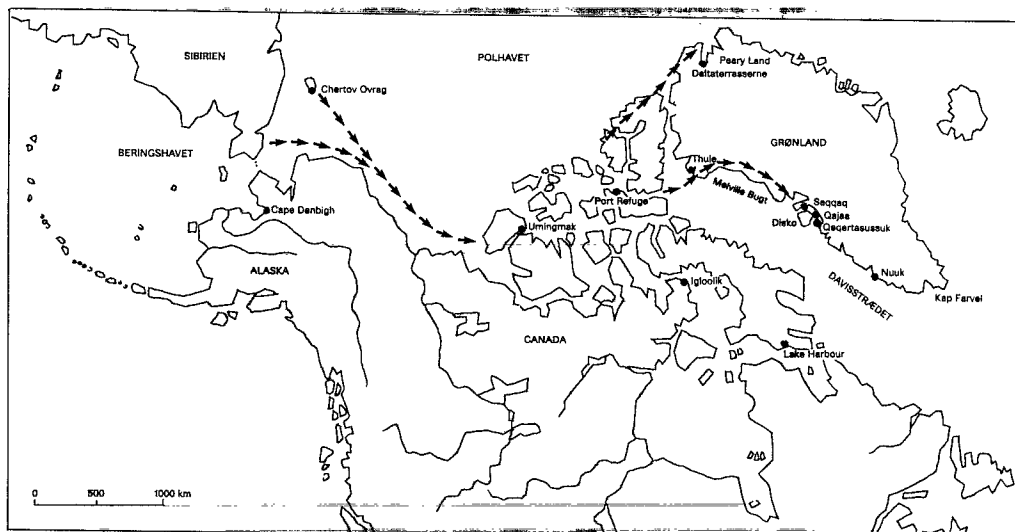

Vejen til Grønland

Af Bjarne Grønnow

Kortet viser den første eskimoiske befolknings udbredelse. De vigtigste bopladsfund og stednavne er angivet. Pilene viser vandringsveje.

Palæo-eskimoer

De ældste sikre spor af mennesker i de arktiske områder på det amerikanske kontinent er mellem 8.000 og 12.000 år gamle. Det drejer sig om flintredskaber fra nogle lokaliteter i det sydlige og vestlige Alaska. Arkæologerne opfatter disse bopladser som spor af de nordligste palæo-indianere (de nutidige indianeres ældste forfædre), der var indvandret til Amerika flere tusind år før. De fulgte med trægrænsen, der nu efter sidste istid langsomt forskubbedes mod nord.

Eskimoernes ældste forfædre, *palæo-eskimoerne*, befolkede først Arktis langt senere – for 4–5000 år siden. Først da formåede jægerfolk omkring Beringstrædet at udnytte de rige marine fangstressourcer – sæler, hvalrosser, fisk og fugle – på helårsbasis. Det fordrede højt

specialiserede fangstredskaber, fartøjer, klæder og boliger at leve permanent ved Polhavets kyster, men da udviklingen var sat i skred, bredte disse bærere af den ældste eskimoiske kultur sig med forbløffende hast. Indenfor få generationer spredte de sig fra Alaska i vest over højarktisk Canada til Grønland i øst – et ufatteligt stort område.

Palæo-eskimoerne foretrak at bosætte sig lige ud til fangsterne ved havisen. P. gr. a. den stadige landhævning i Arktis finder vi nu disse oprindelige kystbopladser på fossile strandterrasser et stykke inde i landet i op til 30–40 meters højde. Men også på tundraen og langs de store floder i indlandet ligger de gamle bopladser, hvorfra man jagede rensdyr og moskusokser.

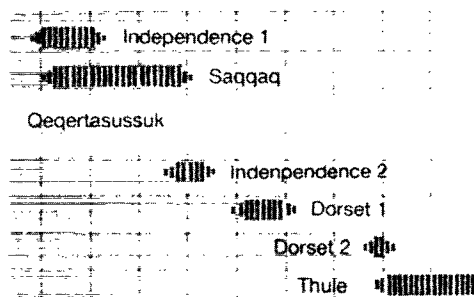
De arkæologiske spor

Årtusinders barske vejrlig har udvisket mange af palæo-eskimoernes spor, men stensætninger omkring ildsteder og boliger og efterladte redskaber af flint har alligevel »overlevet« på bopladsområderne. I få heldige tilfælde, som f. eks. i Pearyland i det nordligste Grønland, er endog redskaber af hvalrostand, moskusokseknogle og rensdyrtak endnu bevaret trods de mange tusind år på jordoverfladen.

I Alaska betegnes den ældste gren af den palæo-eskimoiske kultur, Denbighkulturen efter det første fundsted ved Seward Peninsula. I Canada og det nordligste Grønland kaldes den henholdsvis Pre-Dorset og Independence I-kulturen, mens de ældste fund i det øvrige Grønland henføres til Saqqaq-kulturen. Det er rent faktisk kun små forskelle i stenredskabernes udformning og stiltræk, der retfærdiggør denne opdeling, og forskerne er langt fra enige om, hvad disse variationer betyder i kulturhistorisk sammenhæng.

Den lange rejse

Efterhånden som flere og flere fund bliver dateret ved hjælp af Kulstof-14-målinger tegner sig et billede af en indledende, ganske kortvarig spredningsfase omkring 2500–2400 f. Kr.: Fra Alaska når pioner-grupper indenfor få slægtled porten til Grønland, Nares Strædet, mellem Ellesmere Island og Thule. Det er en strækning på 10–15.000 km langs kysterne. I samme kortvarige periode indledes befolkningen af Grønlands rige og hidtil uudnyttede fangstområder. Nogle familiegrup-

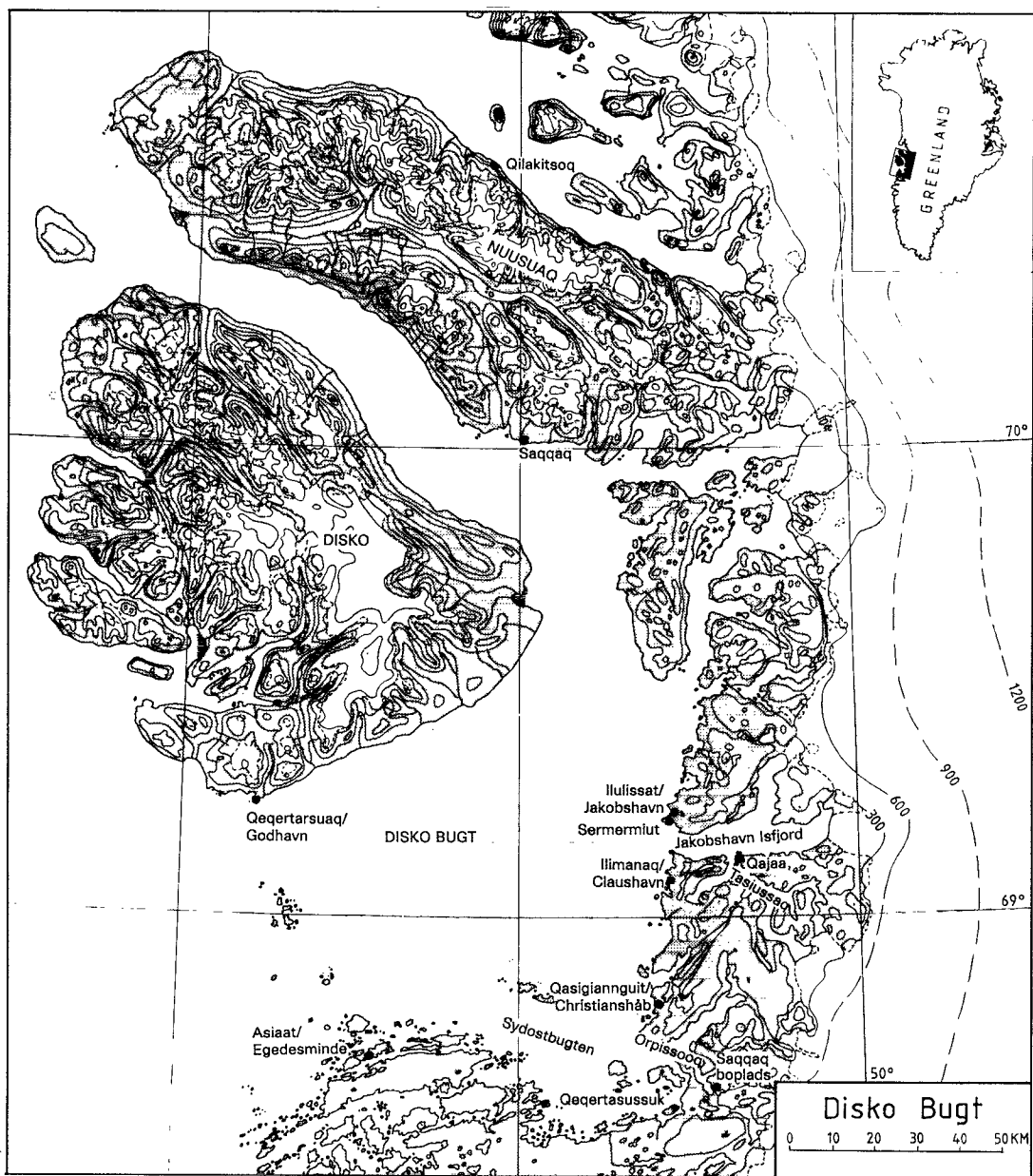
Tidstavle for de forskellige forhistoriske og historiske kulturer i Grønland. Den 1000-årige periode, hvor Saqqaq-folket benyttede Qeqertasussuk, er fremhævet. (Delvis efter Gynther og Meldgaard 1983).

per finder gode jagtmarker i det nordligste og nordøstlige Grønland. Andre fangerfolk breder sig ned over Melvillebugten til Vestgrønland, hvor et rigt og varieret dyreliv giver fine livsbetingelser for Saqqaq-kulturens folk igennem halvandet årtusinde – den foreløbigt længstlevende kultur i Grønland.

Så vidt kan vi gennem det arkæologiske fundstof følge de første eskimoers historie. Men det er kun en grov skitse, der tegner sig, og mange spørgsmål om palæo-eskimoernes oprindelse, samfundsform, livsgrundlag, fangstmetoder, redskaber, gravskik, religion osv. trænger sig på. Det er kun små brudstykker af hele historien, som de hundreder af kendte bopladser med deres stensager kan belyse.

Nye fund

Derfor er det så vigtigt, at der nu igenem de seneste års arkæologiske forskning i Disko Bugt i Vestgrønland, er blevet opsporet og undersøgt to bopladser med helt usædvanligt gode bevaringsforhold: Qajaa ved Jakobshavn Is-

Kort over Disko Bugt med de lokaliteter og stednavne, der nævnes i teksten.

fjord og Qeqertarsussuk i Sydstobugten syd for Christianshåb. Takket være den »vige« frost i jorden, permafrosten, har vi her opdaget helt nye sider af Saqqaq-kulturen. Fundene fra de velbevarede

kulturlag bringer os med ét ganske tæt på de fangerfamilier, hvis aner få generationer tidligere færdedes hjemmehavn ved Beringstrædet mellem Sibirien og Alaska.